

Олег ГРИЩЕНКО,
orcid.org/0000-0002-7345-0171
старший викладач кафедри графічних мистецтв
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури
(Київ, Україна) oleg.gryshchenko@naoma.edu.ua

ВИСТАВКОВІ ПРОЄКТИ КНИГИ ХУДОЖНИКА НА МІЖНАРОДНОМУ ФЕСТИВАЛІ «КНИЖКОВИЙ АРСЕНАЛ». ДОСВІД ПОЄДНАННЯ ХУДОЖНЬОЇ КОНЦЕПЦІЇ ТА ЕКСПОЗИЦІЙНИХ РІШЕНЬ В 2015–2025 РР.

В статті розглянуто досвід реалізації проєктів, що присвячені презентації книги художника як самобутнього виду сучасного мистецтва в Україні. На прикладі міжнародного фестивалю «Книжковий арсенал» в як одного з найпрограмиших та послідовних заходів презентації актуальних проєктів книжкового та сучасного графічного мистецтва в проаналізовано досвід поєднання художніх концепцій та експозиційних рішень в 2015–2025 рр.

Метою статті є дослідження та мистецькознавчий аналіз експозиційних можливостей, концептуальних підходів та сприйняття книги художника у виставкових проєктах мультидисциплінарних культурних подій.

В статті застосовані комплексні методи дослідження для аналізу виставкового досвіду презентації книги художника. Візуальний та іконографічний методи для висвітлення концептуальних і сюжетних особливостей виставкових проєктів книги художника.

Результати дослідження демонструють що книга художника в Україні, як вид мистецтва, отримала вагомий розвиток у виставкових проєктах на міжнародних книжкових фестивалях. На досвіді фестивалю «Книжковий арсенал» розглянуто різні концептуальні та формальні підходи до експозиційних рішень для проєктів книги художника, як ретроспективних, так і спеціально розроблених для фестивалю. Аналіз досвіду виставкових проєктів свідчить про актуалізацію проєктів присвячених українській ідентичності та переосмисленні культурного спадку в графічному і книжковому мистецтві.

Наукова новизна дослідження полягає в проведенні порівняльного аналізу різних підходів до презентації книги художника в публічному просторі, розкриттю концепцій виставок через експозицію на міжнародному фестивалі «Книжковий арсенал».

Практична значущість полягає у висвітленні й всебічному аналізі досвіду презентації виставкових проєктів книги художника в межах міжнародного фестивалю «Книжковий арсенал» в 2015–2025 роках. Це дасть змогу зрозуміти актуальні тенденції в книзі художника та можливості презентації даного медіа для широкої аудиторії міжнародних заходів, що не було висвітлено в попередніх працях та застосовувати для подальшого дослідження книги художника в Україні.

Ключові слова: книга художника, книга, *Livre d'artiste*, книга-об'єкт, міжнародна виставка, групові виставка, візуальна мова, виставкова інсталяція, сучасне мистецтво, книжкова графіка, НАОМА, друкарські техніки.

Oleh HRYSHCHENKO,
orcid.org/0000-0002-7345-0171
Senior Lecturer of the Department of Graphic Arts
National Academy of Fine Arts and Architecture
(Kyiv, Ukraine) oleg.gryshchenko@naoma.edu.ua

EXHIBITION PROJECTS OF THE ARTIST'S BOOKS AT THE INTERNATIONAL FESTIVAL *BOOK ARSENAL*. EXPERIENCE IN COMBINING ARTISTIC CONCEPTS AND EXHIBITION SOLUTIONS IN 2015–2025

The article examines and analyzes the experience of implementing projects dedicated to presenting artists' books as a unique form of contemporary art in Ukraine. It examines the experience of the international festival "Book Arsenal" as one of the most programmatic and consistent events for the presentation of current projects in book and contemporary graphic art in 2015–2025.

The purpose of this article is to study and analyze the exhibition possibilities, conceptual approaches, and perception of the artist's book in exhibition projects of multidisciplinary cultural events.

The article uses comprehensive research methods to analyze the exhibition experience of presenting the artist's book. Visual and iconographic methods are used to highlight the conceptual and plot features of the artist's book exhibition projects.

The results of the study demonstrate that artist's books in Ukraine, as a form of art, have undergone significant development in exhibition projects at international book festivals. Based on the experience of the Book Arsenal festival, various conceptual and formal approaches to exhibition solutions for artist's book projects, both retrospective and specially designed for the festival, are considered. An analysis of the experience of exhibition projects indicates the actualization of projects dedicated to Ukrainian identity and the rethinking of cultural heritage in graphic and book art.

The scientific novelty of the study consists in conducting a comparative analysis of different approaches to presenting an artist's book in public space and revealing exhibition concepts through an exposition at the international festival "Book Arsenal."

The practical significance lies in highlighting and comprehensively analyzing the experience of presenting the artist's book exhibition projects within the framework of the international festival "Book Arsenal" in 2015–2025. This will provide an understanding of current trends in artist's books and the possibilities for presenting this medium to a wide audience at international events, which has not been covered in previous works, and can be applied to further research on artist's books in Ukraine.

Key words: *artist's book, book, Livre d'artiste, book-object, international exhibition, group exhibition, visual language, exhibition installation, contemporary art, book graphic, National Academy of Fine Art and Architecture.*

Постановка проблеми. Книга художника в Україні за останні десятиліття як вид мистецтва отримала значну популярність як серед митців так і серед відвідувачів мистецьких фестивалів. Однак мистецтвозначні дослідження книги художника в Україні, особливо виставкових проектів як вагомого мистецького явища залишається незначним. Досвід групових виставок та спеціальних проектів в 2015–2025 рр. дає можливість провести аналіз, виокремити тенденції в концептуальних та технічних рішеннях експозицій, що в подальшому допоможе повноцінно ввести книгу художника до сучасного українського мистецтвознавчого дискурсу як невід'ємну частину сучасного мистецтва.

Особливо важливо аналізуючи практику презентації книги художника на прикладі міжнародного фестивалю «Книжковий арсенал» слід звернути увагу на зміни в концептуальному підході до презентації української культури, що дуже змінився після 2014 року та початку російської агресії в Україні.

Оскільки книга художника є одним з видів мистецтва, що має потенціал до поєднання у експозиції сучасного мистецтва, книжкової та видавничої справи, робить такі виставкові проекти надзвичайно важливими в дослідженні для подальшого розвитку мистецьких та культурних фестивалей в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження книги художника в Україні спирається на два напрямки: одне з них – це роботи по історії української графіки та міжнародні праці по виникненню термінології та етапах становлення; друга – це роботи про сучасну книгу художника в Україні її становлення та місце в мистецькому дискурсі.

Важливою в розгляді історії української графіки, що вплинула на формування сучасної книги художника в Україні є праці Ольги Лагутенко

«Українська графіка ХХ століття» [6], «Українська графіка першої третини ХХ століття» [7]. Для розуміння сучасної термінології, що використовується у світовій практиці, слід звернутись до праці авторів М. Рід (Marcia Reed) і Г. Філіпса (Glenn Phillips) «Митці та їхні книги/Книги та їхні митці» («Artists and Their Books / Books and Their Artists») [13].

Матеріалом для компоративного аналізу стали каталоги із статтями кураторів та мистецтвознавців опубліковані до значних виставкових проектів які працюють з книгою художника.

Одним з перших видань є «Книжковий обід 07/08» (ЦСМ, Київ, 2008) де кураторки Алевтина Кахидзе і Катерина Свіргуненко коротко розкривають суть поняття книги художника для української аудиторії спираючись на міжнародний досвід: «... artist's book – це не просто калька з французького (Libre d'artiste). Цей термін виник значно пізніше, ніж французький «аналог» і був пов'язаний насамперед зі спалахом зацікавленості в експериментах із книжковою формою американських інтелектуалів 60–70-х років ХХ ст. Це, зрештою, спричинило появу університетських кафедр із відповідними співробітниками й дослідниками. Тож можна говорити, що artist's book – це термін більш академічний». [4] В наступні роки даний проект матиме виставкове продовження та вплив на формування загального образу книги художника в сучасному українському мистецтві.

Важливою груповою виставкою була експозиція в Музеї книги і друкарства України «Книга художника» (Український музей друкарства, Київ, 2012). У вступній статті «Настільні ігри в сторінки» Галина Листвак аналізує та обґрунтовує «ігровий» підхід до книги художника. [8]. Це продиктовано добіркою експонованих творів, багато з яких баланують на межі дитячої книги-іграшки

та рукотворної книги, що також відкрита до ігрової інтерпретації різних концепцій дорослою аудиторією.

Досвіду та проблематиці групових виставок книги художника в Україні присвячені статті Олега Грищенка: «Групові виставки книги художника в Україні 2008–2016 років: концепції, досвід, проблематика» [1], «Курсовий проект «Книга художника» в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури, його інтеграція в сучасний мистецький простір» [2], «Проект «Метахроніки» [3], в цих працях розглянуто досвід як групових виставок, що присвячені книзі художника загалом, без однієї виокремленої концепції, так і виставкам які через книгу художника намагаються розкрити актуальні питання в сучасному мистецтві України. Це особливо стосується розгляду та аналізу проекту «Метахроніки».

Ця стаття є продовження даних досліджень і зосереджена на конкретному виставковому досвіді презентації книги художника на міжнародному фестивалі «Книжковий арсенал» в 2015–2025 роках.

Також важливими джерелами є оглядові статті на ресурсах мистецьких та культурних інституцій, що документують виставки, учасників та кураторські висловлювання.

Мета статті. Розкрити практику презентації книги художника на міжнародному фестивалі «Книжковий арсенал», проаналізувати концептуальний і технічний досвід проектів експонованих у виставковому просторі фестивалю в 2015–2025 роках, висвітлити загальні тенденції та відмінності, а також визначити їхню роль у загальноукраїнському мистецтвознавчому контексті.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний фестиваль «Книжковий арсенал» від моменту свого започаткування (2011) є відкритим для презентації та популяризації книги художника як самостійного мистецького медіа. Ще на перших фестивалях були реалізовані групові виставки книги художника. Так в 2011 році були представлені твори студентів Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури (далі НАОМА) під кураторством Ірини Озаринської. В 2012 році відбулася виставка Book Lunch, на якій були представлені як твори з попереднього проекту 2008 року та і створені в проміжку 2008–2012 років, куратори: Алевтина Кахідзе і Катерина Свіргуненко [10].

З 2015 року групові виставки книги художника виходять на рівень проектів спеціально розроблених для презентації на міжнародному фестивалі або як невід’ємна частина щорічних виставок

книжкового мистецтва. Таке програмне представлення книги художника багато в чому пов’язано з щорічними кураторськими виставками спільноти ілюстраторів Pictoric, що курує міжнародними виставка ілюстрації на фестивалі починаючи від 2014 року.

В експозиції міжнародної виставки української, чеської та польської ілюстрації (2015), організованої спільнотою ілюстраторів Pictoric, спеціальним запрошеним проектом стала добірка книг студентів Університету мистецтв в Познані (Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu) під керівництвом професора Томаша Вільманського. В ній були представлені обрані твори, що були виконані студентами під час навчання та відображали актуальні тенденції мистецької освіти яка працює з книгою художника в Польщі [12]. Для презентації книг в просторі були використані скляні вітрини, де кожна книга була представлена у статичному положенні. Що унеможливило безпосередній контакт з глядачами (іл. 1). З одного боку такий підхід представляє книгу художника як дорогоцінний та унікальний витвір мистецтва, але з іншого книга художника при такій експозиції втрачає одну із своїх головних функцій – можливість роботи в часі, коли глядач може гортати сторінки та бути в безпосередньому тактильному контакті з твором мистецтва.

Рис. 1. Експозиція студентів університету мистецтв Познань

На відміну від експозиції польської книги художника, твори українських студентів були експоновані на подіумах без вітрин. Це було важливо з огляду на те, що книги художників з української добірки були виконані з конструктивними елементами «рор-ап» і глядачі могли це використовувати та трансформувати книги у виставковому просторі.

Таким чином українські глядачі в одному виставковому просторі могли порівнювати різні підходи як візуальні так і концептуальні до педаго-

гічних завдань з книги художника. Такий підхід сприяв популяризації книги художника в Україні, особливо, що стосується не вузькопрофесійної аудиторії, а багатотисячних відвідувачів книжкового фестивалю.

Кураторська виставка спільноти ілюстраторів Рісторіс під час фестивалю «Книжковий арсенал» в 2016 році, як і попередньому, презентувала спеціальні проекти книги художника. Це були розроблені спеціально до фестивалю експозиції студентів НАОМА. Перший проект – «Семенко 100» був створений Катериною Лесів, Михайлом Букшею, Романою Рубан, Ольгою Гайдаш і складався із ста маленьких книг на окремі вірші українського поета-футуриста Михайля Семенка (1892–1937) [11]. В експозиції книги, що були надруковані брошурами невеликого формату (10x15 см), розміщувались на довгій полиці, таким чином певна кількість глядачів могли переглядати проект паралельно, розглядаючи окремі книги з нього (іл. 2). Всі книги з проекту «Семенко 100» були надруковані невеликим накладом цифровим друком – це демонструвало можливості сучасної книги художника, адже в попередніх виставках часто акцент робився саме на рукотворні книги в одному екземплярі. Такий підхід окрім того, що давав можливість художникам створювати візуальну частину за допомогою цифрової графіки, також спрощував перехід від мистецького проекту книги художника до тиражованого поліграфічного видання. Таке видання було реалізовано видавництвом «Лоція» в 2018 році.

Рис. 2. Експозиція Семенко 100

Ще одним проектом представленим на фестивалі став «Ізборничек» – три книги присвячені маловживаним українським словам. Кожну книгу виконав окремий художник у притаманній для себе манері. Автори: Аліна Комарова, Микола Степанов, Анастасія Пустоварова. На відміну від проекту «Семенко 100», що експонувався в

тому ж просторі, книги із серії «Ізборничек» були виконані в традиційних графічних техніках: суха голка, гравюра на картоні, монотипія відповідно (іл. 3). Виставкове рішення було подібне до попереднього – книги були презентовані на полицях з вільним доступом глядачів до експонатів. Якщо у випадку «Семенко 100» таке рішення продиктоване великою кількістю книг у проекті та потребою забезпечити можливість переглядати їх певній кількості глядачів одночасно, то для книги з проекту «Ізборничек» такий доступ важливий через потребу тактильного контакту з твором. Традиційні графічні техніки створюють унікальні фактури на папері, тиснення відчутні на дотик – це дає глядачам можливість краще зрозуміти особливості рукотворних книг.

Рис. 3. Експозиція Ізборничек

Концептуально ці два проекти поєднані в переосмисленні через книгу художника української культурної спадщини. Такі тенденції стали популярними починаючи з 2014 року як реакція на події «революції гідності» та початку російської агресії проти України. Презентація таких проектів на міжнародному фестивалі давало можливість далі розвивати візуальні дослідження у цьому напрямку, а для молодих художників знаходити нові теми тля подальших прєктів.

В 2018 році знаковою подією на фестивалі «Книжковий арсенал» став проект «Книжковий фуршет» який курували Алевтина Кахїдзе, Катерина Свіргуненко і Марина Самохіна [5]. Це було програмне продовження виставки книги художника «Книжковий обід / Book Lunch», яка вперше відбулась в 2008 році. [4] На відміну від попередніх виставок де були представлені для розгляду аудиторії добірки книг художника від українських авторів, на фестивалі куратори запропонували більш експериментальну та інтерактивну пропозицію. Концепція виставки полягала в тому,

що відвідувачі самі могли зібрати для себе книгу художника з аркушів які можна було обирати безпосередньо в експозиції (іл. 4). Виставка складалась із підготовлених попередньо невеликих тиражів графічних листів надрукованих у техніці шовкодруку. Основною формою книги художника була обрана тека для паперів куди можна було скласти обрані аркуші. Тематика робіт від українських художників працювала з підтемою виставки: «кухня, секс, український паспорт». Вибір техніки виконання не був випадковим, адже одним із партнерів експозиції була майстерня шовкодруку IZONE від фонду «Ізоляція». Таким чином присутність «українського паспорта» в підназві проєкту не випадкова, адже сам фонд переїхав до Києва після російської окупації Донецьку, а співкураторка проєкту Алевтина Кахідзе багато працює у своїх проєктах з рідним містом Жданівка, що також знаходиться під окупацією з 2014 року. Така позиціонування ще раз засвідчує, що книга художника як медіа може працювати з багатьма актуальними темами та об'єднувати в одному експозиційному просторі різних художників та графічні стилі.

Рис. 4. Експозиція Книжковий фуршет

В наступні роки через пандемію COVID-19 та в перші роки повномасштабного російського вторгнення книга художника не могла бути так програмно та масштабно присутня на фестивалях. Це особливо було пов'язано з можливістю тактильного контакту з експонатами у 2020–2021 роках коли в цілях безпеки обмежувався доступ відвідувачів на публічні події.

Відновлення присутності книги художника в фестивальному просторі відбулось в 2025 році з ретроспективною виставкою творів студентів НАОМА створених в період 2023–2025 років під кураторством Олени Старанчук. Експозиція

розміщувалась на спеціально виділених столах з вільним доступом відвідувачів до книг художника (іл. 5). Серед представлених серій були друковані роботи присвячені поезії українського футуризму, а також книги Юлії Покидько «Сон у теплу ліжку на вишитій подушці бабусі» (2024) та Марини Щегельської «Казка від баби Насті «Про мужика, його дочку, пана і жеребну кобилу». (2024), що були відзначені на конкурсі «Найкращий книжковий дизайн» в категорії експеримент та візуальний сторітелінг [8]. На дивлячись, що виставка була зібрана з творів попередніх та представлена до огляду в традиційному для фестивалю вигляді, вона була надзвичайно важливою для показу робіт молодих художників створених за час повномасштабної війни та демонструвала тенденції в сучасній книзі художника в Україні. А саме: сучасне переосмислення культурної спадщини від українського футуризму до народного мистецтва і наїву, пошук актуальної графічної мови для українського мистецтва, що також дозволяє зберігати художникам яскраво виражений індивідуальний стиль.

Рис. 5. Експозиція НАОМА

Висновки. Виставки книги художника в Україні важливі передусім задля популяризації та ознайомлення широкої аудиторії з таким видом мистецтва. Міжнародний фестиваль «Книжковий арсенал» від початку свого започаткування приділяв велику увагу книзі художника у власних виставкових проєктах. З часом, особливо після 2015 року такі, виставки стали програмними і спеціальні проєкти розроблялись виключно до фестивалю.

Щодо концептуального змісту творів то можна прослідкувати тенденцію в бік актуальних соці-

ально-культурних тем від 2015 року і далі в 2016 і 2018 роках. Коли спеціально розроблені для фестивалю «Книжковий арсенал» проекти підіймали теми переосмислення культурної спадщини та сучасної ідентифікації митців в тогочасних українських реаліях.

Розглянувши досвід технічного втілення експозицій, слід констатувати, що за виключенням одного проекту з унікальними книгами, більшість виставок книги художника розраховані на прямий доступ глядача до книги, що заохочує до прямого

контакту і сприяє кращому ознайомленню з твором мистецтва.

З огляду на потенціал таких проєктів, коли книга художника представлена на багатолюдному міжнародному фестивалі як доступний виставковий об'єкт. Такі виставки та спеціальні проєкти в майбутньому можуть і надалі підіймати нагальні теми в українській культурі, що будуть якісно працювати і сфері сучасного візуального мистецтва і на міжнародних фестивалях де перетинаються, книговидавнича справа, дизайн, література.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грищенко О. В. Групові виставки книги художника в Україні 2008–2016 років: концепції, досвід, проблематика. *Українська академія мистецтва : дослідн. та наук.-метод. пр.* 2016. Вип. 25. С. 312–319.
2. Грищенко О. В. Курсовий проєкт «Книга художника» в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури, його інтеграція в сучасний мистецький простір. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв.* 2018. № 4. С. 22–29.
3. Грищенко О. В. Проєкт «Метахроніки» як приклад розвитку книги художника в Україні та відображення культурного середовища. *Українська академія мистецтва : дослідн. та наук.-метод. пр.* 2025 Вип. 37 С. 111–118.
4. Кахідзе А. Т., Свіргуненко К. Б. Книжковий обід 07/08. Київ : Центр сучас. мистецтва при НаУКМА, 2008. 52 с.
5. Книжковий фуршет 2018. Виставка шовкодруків – Книжковий Арсенал. *Книжковий Арсенал.* URL: <https://book.artarsenal.in.ua/vystavkovi-proekty-2018/knyzhkovyj-furshet-2018-vystavka-shovkodrukiv/> (дата звернення: 15.10.2025).
6. Лагутенко О. А. Українська графіка ХХ століття. Київ : Грані-Т, 2011. 184 с.
7. Лагутенко О. А. Українська графіка першої третини ХХ століття. Київ : Грані-Т, 2006. 240 с.
8. Листвак Г. Настільні ігри в сторінки. *Книга художника.* Київ, 2012. С. 40.
9. Найкращий книжковий дизайн 2024 року – Книжковий Арсенал. *Книжковий Арсенал.* URL: <https://book.artarsenal.in.ua/proyekty/najkrashhyj-knyzhkovyj-dyzajn/najkrashhyj-knyzhkovyj-dyzajn-2024-roku/> (дата звернення: 20.11.2025).
10. Фестиваль – Книжковий Арсенал. *Книжковий Арсенал.* URL: <https://book.artarsenal.in.ua/arhiv/2012-rik/festyval/> (дата звернення: 21.11.2025).
11. Футуризм у коробці: поезія Михайля Семенка і сотня артбуків. *Читомо.* URL: <https://archive.chytomo.com/book-art/futurizm-u-korobci-poeziya-mixajlya-semenka-i-sotnya-artbukiv> (дата звернення: 20.11.2025).
12. Pracownia Książki Artystycznej – UAP Poznań. *UAP Poznań.* URL: <https://uap.edu.pl/uczelnia/wydzialy/weaik/katedra-interdyscyplinarna/pracownia-ksiazki-artystycznej/> (date of access: 21.11.2025).
13. Reed M., Phillips G. Artists and Their Books, Books and Their Artists. Los Angeles : Getty Publications, 2018. 200 с.

REFERENCES

1. Hryshchenko O. (2016). Hrupovi vystavky knyhy khudozhnyka v Ukraini 2008–2016 rokiv: kontseptsii, dosvid, problematyka. [Group exhibitions of the artist's books in Ukraine in 2008–2016: concepts, experience, issues]. *Ukrainska akademiya mystetstv, Kyiv, 25.* 312-319. [in Ukrainian].
2. Hryshchenko O. (2018). Kursoviy proekt «Knyha khudozhnyka» v Natsionalnii akademii obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury, yoho intehratsiia v suchasnyi mystetskyi prostir. [Course project Artist's Book at the National Academy of Fine Arts and Architecture, its integration into the contemporary art space]. *Vistnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dysainu i mystetstv, Kharkiv, 4.* 22-29. [in Ukrainian].
3. Hryshchenko O. (2025). Proiekt «Metakhroniky» yak pryklad rozvytku knyhy khudozhnyka v Ukraini ta vidobrazhennia kulturnoho seredovyshcha. [The Metachronics project as an example of the development of artist's books in Ukraine and a reflection of the cultural context]. *Ukrainska akademiya mystetstv, Kyiv, 37.* 111–118. [in Ukrainian].
4. Kakhidze A. Svirhunenko K. (2008). Knyzhkovyi obid 07/08. [Book lunch 07/08]. *Tsentr suchasnoho mystetstva pry NaUKMA, Kyiv, 52.* [in Ukrainian].
5. Knyzhkovyi furshet 2018. Vystavka shovkodrukiv [Book Buffet 2018. Exhibition of screen prints]. *Knyzhkovyi arsenal (2025. 10. 15).* URL: <https://book.artarsenal.in.ua/vystavkovi-proekty-2018/knyzhkovyj-furshet-2018-vystavka-shovkodrukiv/>
6. Lahutenko O. (2011). Ukrainska hrafika XX stolittia. [Ukrainian graphics of the twentieth century]. *Grani-T, Kyiv, 184.* [in Ukrainian].
7. Lahutenko O. (2006). Ukrainska hrafika pershoi tretyny XX stolittia [Ukrainian graphic art of the first third of the 20th century]. *Grani-T, Kyiv, 240.* [in Ukrainian].
8. Lystvak H. (2012). Nastilni ihry v storinky [Board games in pages]. *Knyha Khudozhnyka, Kyiv, 40.* [in Ukrainian].
9. Naykrashchyi knyzhkovyi dysain 2024 roku [The best book design of 2024]. *Knyzhkovyi arsenal (2025.11.10).* URL: <https://book.artarsenal.in.ua/proyekty/najkrashhyj-knyzhkovyj-dyzajn/najkrashhyj-knyzhkovyj-dyzajn-2024-roku/> [in Ukrainian].

10. Festyval – Knyzhkovyi Arsenal [Festival – Book Arsenal]. Knyzhkovyi arsenal (2025.11.12). URL: <https://book.artarsenal.in.ua/arhiv/2012-rik/festyval/> [in Ukrainian].
11. Futurysm u Korobtsi: poeziia Mykhailia Semenka i sotnia artbukiv [Futurism in a box: the poetry of Mykhail Semenka and a hundred art books]. Chytomo. URL: <https://archive.chytomo.com/book-art/futurizm-u-korobci-poeziya-mixajlya-semenka-i-sotnya-artbukiv> (20.11.2025). [in Ukrainian].
12. Pracownia Książki Artystycznej – UAP Poznań [Artistic Book Workshop – University of Arts in Poznań]. UAP Poznań. (2025.11.09). URL: <https://uap.edu.pl/uczelnia/wydzialy/weaik/katedra-interdyscyplinarna/pracownia-ksiazki-artystycznej/> [in Polish]
13. Reed M., Phillips G. (2018). Artists and Their Books, Books and Their Artists. Los Angeles : Getty Publications, 200.

Дата першого надходження статті до видання: 21.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

